PRIPRAVA NA ZAKON
Klementova dvorana,
sobota, 22. januar 2011

Dragi člani sodišča rimske rote, vesel sem, da se lahko srečam z vami na letnem srečanju ob začetku sodnega leta. Prisrčne pozdrave namenjam zboru prelatov sodnikov, začenši z dekanom, mons. Antoniem Stankiewiczem, ki se mu zahvalim za vljudne besede. Pozdravljam oficiale, odvetnike in druge sodelavce tega sodišča, kakor tudi vse prisotne. Ta dogodek mi ponuja priložnost, da znova izrazim hvaležnost za delo, ki ga opravljate v službi Cerkve in da vas spodbudim k vedno večji predanosti za tako občutljivo in pomembno pastoralno področju, kot je »blagor duš« (*salus animarum*).

Pokoncilska razprava o kanonskem pravu je bila usmerjena na odnos med pravom in pastoralo. Dobro znano je zavzemanje božjega služabnika Janeza Pavla II., ki je trdil, da »ne drži, da bi pravo, če bi hotelo biti bolj pastoralno, moralo biti manj pravno«.[1] To izraža radikalno premoč navideznim nasprotjem. »Pravne in pastoralne razsežnosti«, je dejal Janez Pavel II., »so neločljivo povezane v potujoči Cerkvi na tem svetu. Predvsem iz te harmoničnosti izhaja skupni cilj: blagor duš«.[2] Ob mojem prvem srečanju z vami leta 2006 sem poskušal osvetliti pastoralni namen v primerih ničnosti zakona, osnovan v ljubezni do resnice.[3] Danes pa bi se rad ustavil ob pravni razsežnosti, ki je povezana s pastoralo, to je priprava na sklenitev zakona, da bi se osvetlila povezava med pripravo na zakon in spornimi sodnimi postopki.

Kanonska razsežnost priprave na zakon morda ni najbolj očitna. Dejansko, se z ene strani opazi, da imajo, v nizu priprav na zakon, kanonska vprašanja bolj skromno, če ne celo nepomembno vlogo, v kolikor se razmišlja, da bodoče zakonce bolj malo zanimajo težave, s katerimi se ukvarjajo cerkveni pravniki. Po drugi strani pa obstaja potreba po pravni pripravi, ki se dogaja pred zakonom in ima namen, da »nič ne nasprotuje veljavni in dopustni sklenitvi« zakona[4] in se temu ne more nihče izogniti. Velja splošno prepričanje, da je pogovor z zaročenci, oklici pred poroko in druga poizvedovanja, ki so potrebna pred zakonom[5] – vključno s tečaji priprave na zakon – samo formalni pogoji. Dejansko se smatra, da morajo dušni pastirji ob pripustitvi parov k poroki imeti širok pristop, ker gre za naravno pravico ljudi, da se poročijo.

Dobro je, da ob tem osvetlim pravno razsežnost samega zakona. O tem sem že govoril in želim samo ponoviti: »Nasproti relativizaciji osebne in neurejene spolne izkušnje, Cerkev zagovarja pravno razsežnost zakona, kamor spadajo tudi medsebojni odnosi. V tej perspektivi se pravo resnično prepleta z življenjem in ljubeznijo kot njegovo notranjo potrebo po biti«.[6] Ne obstaja en zakon za življenje in drug zakon za pravo. Dejansko gre za en sam zakon, za pravno zvezo med možem in ženo, za zvezo, ki je polna življenja in ljubezni. Zakon, kot ga sklepajo zaročenci in za katerega se zanimata tako pastorala, kot pravo, je ena sama naravna in odrešenjska razsežnost. Pravna razsežnost zakona spada dejansko k samemu bistvu zakona.

---

[1] Janez Pavel II., Govor *rimski roti* (18. 1. 1990), v: AAS 82 (1990) 874.
[2] Prav tam.
[3] Prim. Janez Pavel II., Govor *rimski roti* (28. 1. 2006), v: AAS 98 (2006) 135–138.
[4] Prim. ZCP, kan. 1066.
[5] Prim. ZCP, kan. 1067.
[6] Janez Pavel II., Govor *rimski roti* (27. 1. 2007), v: AAS 99 (2007) 86–91.

Pravica do zakona ali *ius connubii* je vidna v tej perspektivi. Ne gre za neko osebno zahtevo, ki jo morajo uresničiti dušni pastirji z izpolnjevanjem formalnosti in bi bila brez globlje povezave z zakonom. Pravica, da se sklene zakon, se v polnosti uresničuje le tako kakor uči Cerkev. Nihče ne more ločevati prava od zakonskega obreda. Skratka, »pravica do zakona« (*ius connubii*) se sklicuje na pravo, da bi se sklenil resničen zakon. Ne more se zanikati, da »pravica do zakona« (*ius connubii*), če ji manjka potrebna sposobnost in volja za zakon, nasprotuje sami resničnosti zakona.

Rad bi ponovil, kar sem zapisal v posinodalni apostolski spodbudi o evharistiji: »Škofovska sinoda je upoštevala kulturno različnost, v kateri živi Cerkev v mnogih deželah sveta, in je priporočila kar največjo skrb glede priprave zaročencev in predhodno preverjanje bistvenih zahtev za veljavno sklenitev zakramenta svetega zakona. V tej zvezi lahko resno prepoznano znamenje prepreči, da bi zaročence vodile k sprejetju odgovornosti, ki jih niso sposobni sprejeti, čustvene pobude ali površni razlogi. Dobrina, ki jo Cerkev in celotna družba pričakujeta od zakona in na njem utemeljene družine, je prevelika, da se ne bi resno zavzeli za to specifično področje pastorale. Zakon in družina sta ustanovi, ki ju moramo pospeševati in braniti pred vsako dvoumnostjo glede njune resničnosti, kajti škoda, ki ju prizadene, je dejansko rana, ki prizadene tudi družbo kot tako«.[7]

Priprava na zakon v različnih fazah, kot jo je opisal Janez Pavel II. v apostolski spodbudi *O družini* (*Familiaris consortio*), je imela vsekakor namen, ki presega pravne razsežnosti, saj je njen pogled osnovan na celoviti, človeški in krščanski dobrini zakonskih parov in njihovih otrok[8] z jasnim namenom za svetost njihovega življenja.[9] Nikdar se ne sme pozabiti, da je neposreden cilj te priprave spodbuditi svobodno obhajanje resničnega zakona, t.j., ustvariti vez pravičnosti in ljubezni med zakoncema, zaznamovano z enostjo in nerazvezljivostjo, določeno za dobro zakoncev in za spočetje in vzgojo njihovih potomcev, kar za krščene predstavlja enega od novozaveznih zakramentov. Ta priprava ne predstavlja zunanjega ideološkega sporočila za pare, niti ne pomeni kulturnega modela, ampak zaročence usmerja v iskanje resnice po naravnem vzgibu in k temu, da bi se mogli vključiti v to, kar nosijo zapisano v sebi kot možje in žene. Iz tega izhaja temeljna pravica do zakonskega odnosa, ki je ukoreninjena v naravni sposobnosti zakoncev, da uresničita vzajemno podaritev. Razum in vera sodelujeta pri osvetlitvi te življenjske resnice, čeravno mora ostati jasno, kot je razmišljal častitljivi papež Janez Pavel II., da »Cerkev ne odreka obhajanje poroke osebi, ki je »dobro pripravljena« (*bene dispositus*), četudi je z nadnaravnega vidika nepopolno pripravljena, samo, da ima pravi namen do poroke v skladu z resnično naravo zakona«.[10] V tej perspektivi je potrebno posebno skrb nameniti pripravi na zakon, najsi bo daljna, bližnja ali neposredna.[11]

Med razloge za ugotavljanje, da je priprava zaročencev res dobra, spada predzakonski pogovor. Ta pogovor ima predvsem pravni pomen: ugotoviti, da nič ne nasprotuje veljavni in dopustni sklenitvi zakona. Toda pravno ne pomeni samo formalno, kot npr. birokratsko

---

[7] Benedikt XVI., Posinodalna apostolska spodbuda *Evharistija zakrament ljubezni* (*Sacramentum caritatis*, 22. 2. 2007), Cerkveni dokumenti 115, Ljubljana 2007, št. 29.
[8] Janez Pavel II., Apostolsko pismo *O družini* (*Familiaris consortio*, 22. 11. 1981), Cerkveni dokumenti 16, Ljubljana 1982, št. 66.
[9] Prim. ZCP, kan. 1063, 2°.
[10] Janez Pavel II., Govor *rimski roti* (30. 1. 2003), v: AAS 95 (2003) 397.
[11] Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo *O družini* (*Familiaris consortio*, 22. 1. 1981), v: AAS 73 (1981) 159–162.

izpolnjevanje vprašalnika. Gre vendar za enkratno pastoralno priložnost, ki mora biti opravljena z največjo resnostjo in zahtevano pozornostjo, v kateri preko dialoga, ki je spoštljiv in prisrčen, dušni pastir pomaga osebi, da se resno sooči z resnico o sebi in svoji človeški in krščanski poklicanosti v zakon. V tem smislu mora biti pogovor, ki ga je potrebno vedno opraviti z vsakim zaročencem posebej, brez razpravljanja o drugih stvareh, opravljen v popolni iskrenosti, ob kateri je potrebno poudariti dejstvo, da sta zaročenca prva, ki imata interes in dolžnost, da v vesti skleneta veljaven zakon.

Na ta način se z različnimi sredstvi, ki so na voljo za skrbno pripravo na zakon, lahko razvije učinkovita pastorala, s katero je mogoče preprečiti ničnost zakona. Potrebno je napeti vse moči, da bi prekinili, kolikor je mogoče, začaran krog, ki pogosto obstaja med predvidenimi pripustitvami k poroki brez ustrezne priprave in resnega pogovora o pogojih za obhajanje poroke, in med pravno izjavo, ki je včasih prav tako poenostavljena, a v drugačnem smislu, da se zakon smatra za ničnega samo zato, ker je razpadel. Drži, da vseh primerov možne ničnosti ni mogoče ugotoviti ali predstaviti v pripravi na zakon, kakor tudi ne bi bilo prav. S tem bi ovirali sklenitev zakona na osnovi neugotovljenih domnev, kot je npr. ta, da bi v današnjem času ljudje v glavnem ne bili nesposobni za zakon ali pa, kakor da se samo zdi, da imajo željo po zakonu. V tej perspektivi je potrebno še jasnejše zavedanje glede odgovornosti tistih, ki jim je zaupana skrb za duše. Kanonsko pravo na splošno, posebej pa še zakonsko in procesno pravo, vsekakor zahteva posebno pripravo, vendar poznavanje osnovnih vidikov in neposrednih praktičnih vidikov kanonskega prava, povezanih z njegovim delovanjem, predstavlja le formalno usposobljenost za vse pastoralne delavce, posebej še za tiste, ki se ukvarjajo z družinsko pastoralo.

Vse to torej zahteva, da delo cerkvenih sodišč posreduje enoglasno sporočilo o tem, kaj je bistveno za zakon in da skladno s cerkvenim učiteljstvom in kanonskim pravom vsi govorijo en glas. Ker je potrebna enotna sodna praksa, ki je zaupana skrbi tega sodišča, se morajo druga cerkvena sodišča prilagajati sodni praksi rimske rote.[12] Ne dolgo tega sem tudi sam zahteval, da se v primerih, ki se nanašajo na nesposobnost privolitve, sodi dosledno.[13] Ta tema je še vedno zdi zelo aktualna. Na žalost se še vedno pojavljajo težave, npr. pri ugotavljanju pomanjkljive razsodnosti[14] in sposobnosti za zakon. Ugotovitve ne vplivajo na veljavnost, če se nanašajo samo na praktično razsodnost s katero je narejena odločitev, saj je odločitev v vsakem primeru zakonska. Nesporazum bi bil veliko večji, če bi se želelo neveljavni učinek pripisati različnim nepremišljenim odločitvam, ki se dogajajo v zakonu.

V ničnostnih zakonskih pravdah zaradi izključevanja bistvenih sestavnih delov zakona[15] je vsekakor potrebna previdnost, kajti pravo govori o zakonu, ki nastane v trenutku zakonske privolitve. Predvsem imam v mislih vprašanje izključitve »blagra zakoncev« (*bonum coniugum*). V odnosu do te izključitve se zdi, da se ponavlja ista nevarnost, ki zadeva pravilno razumevanje norm o nesposobnosti za zakon, to pa je, iskati razloge za ničnost na način, ki se ne dotika ustanovitve zakonske vezi, ampak uresničitve zakonske vezi v življenju. Potrebno se je upreti želji po prenašanju preprostih pomanjkljivosti zakoncev v njihovi obstoječi zakonski zvezi na hibe v privolitvi. Prava izključitev lahko

[12] Prim. Janez Pavel II., Govor *rimski roti* (17. 1. 1998), v: AAS 90 (1998) 783.
[13] Prim. Benedikt XVI., Govor *rimski roti* (29. 1. 2009), v: AAS 101 (2009) 124–128.
[14] Prim. ZCP, kan. 1095, 2°.
[15] Prim. ZCP, kan. 1101 § 2.

nastopi dejansko le takrat, ko je načeta ustanovitev blagra zakoncev,[16] izključena ob pozitivnem dejanju volje. Brez dvoma so izredni primeri, v katerih se drugega ne prepozna kot zakonca ali ko je izključena bistvena posvetitev skupnega zakonskega življenja v blagor drugega. Zato mora biti hipoteza o izključitvi »blagra zakoncev« (*bonum coniugum*) skrbno obravnavana v sodni praksi rimske rote.

Ob sklepu mojega razmišljanja se vračam k misli na odnos med pravom in pastoralo. To je pogosto predmet nerazumevanja v škodo prava kot tudi pastorale. Zato je potrebno na vseh področjih, posebej še na področju zakona in družine, podpreti pozitivno dinamiko, znamenje globoke ubranosti med pastoralo in pravom, ki se bo vsekakor izkazala za koristno v služenju tem, ki se pripravljajo na zakon.

Dragi člani sodišča rimske rote, vse vas zaupam močni priprošnji blažene Device Marije, da ne bi nikdar čutili pomanjkanja Božje pomoči pri zvestem izvrševanju vaših vsakodnevnih dolžnosti, v duhu bogatega služenja, in vam vsem rad podelim poseben apostolski blagoslov.

Benedikt XVI.

Acta Benedicti Pp. XVI, Ad Tribunal Rotae Romanae,
Acta Apostolicae Sedis 103 (2011), str. 108-113

V slovenskem jeziku: Joseph Ratzinger-papež Benedikt XVI,
Resnica o zakonu, Ognjišče-Slomškova založba,
Maribor, 2015

[16] Prim. ZCP, kan. 1055 § 1.